

Arbetslivskommissionen för skogsbranschen, lägesbild 2020–2021

Arbetslivskommissionen för skogsbranschen har utarbetat en lägesbild av kvaliteten på genomförandet av yrkesprov och bedömningen av kunnandet i examina inom sitt område. Till arbetslivskommissionernas uppgifter hör att årligen producera information om kvaliteten på genomförandet av yrkesprov och bedömningen av kunnandet inom sitt eget område inom yrkesutbildningen (statsrådets förordning om yrkesutbildning 673/2017). För denna uppgift har arbetslivskommissionerna haft tillgång till uppföljnings-, bedömnings- och responsinformation bland annat från utbildningsförvaltningens statistik-, styrnings- och regleringstjänst samt den nationella informationsresursen KOSKI.

Prestationsuppgifter från 2020 blev tillgängliga för kommissionerna våren 2021. Eventuella korrigeringar som läroanstalterna gjort i KOSKI-data efter denna tidpunkt syns inte i denna lägesbild. Detsamma gäller statistiska uppgifter om antalet prestationer år 2021, som plockades från KOSKI-databasen i början av 2022. De granskade prestationsantalen publiceras senare i Utbildningsstyrelsens statistiktjänst på webbplatsen Vipunen.fi.

De uppgifter som används i lägesbilden har plockats direkt ur KOSKI-databasen i den form som läroanstalterna har anmält dem. Statistiken kan innehålla bristfälliga eller felaktiga uppgifter. Av tekniska skäl har exempelvis inte alla uppgifter som registrerats i läroanstalternas egna studieförvaltningssystem överförts korrekt till KOSKI-databasen, och uppgifterna statistikförs då under ”ingen uppgift”/”inte anmält”.

Som källmaterial har man exempelvis använt rapporter från kommissionernas besök, rättelseyrkanden och utlåtanden.

Antal avlagda examina och examensdelar

Avläggande av examina och examensdelar	2020		2021	
	hel examen	examensdel	hel examen	examensdel
Grundexamen inom skogsbranschen	541	3 902	562	3 962
Kompetensområdet för körning av skogsmaskiner	372		390	
Kompetensområdet för skogsbruk	132		130	
Kompetensområdet för produktion av skogsenergi	26		30	
Kompetensområdet för montering av skogsmaskiner	11		7	
Tom			1	
Yrkesexamen inom skogsbranschen	84	618	195	1 047
Kompetensområdet för körning av skogsmaskiner	22		55	
Kompetensområdet för bioenergi	1		1	
Kompetensområdet för montering av skogsmaskiner			1	
Kompetensområdet för skogsbruk	58		137	
Tom			1	
Specialyrkesexamen inom skogsbranschen	12	51	1	10
Kompetensområdet för skogshantering				
Kompetensområdet för drivning	12		1	
Totalt				

* Uppgifterna hämtades i början av 2021 (för år 2020) och i början av 2022 (för år 2021), och har inte uppdaterats efter dessa tidpunkter. Avläggandet av examensdelar omfattar inte examensdelar som registrerats som lokala. Examina som är i en övergångsperiod syns inte i tabellen och ingår inte i antalet i tabellen.

Examensdelar som mål/hel examen som mål

Vuxna avlägger examensdelar, eftersom de inte vill avlägga gemensamma examensdelar (senare ämnen inom gemensamma examensdelar). Med tanke på utbildningsanordnarens finansiering är detta inte en bra lösning. I och med Servicecentret för kontinuerligt lärande och sysselsättning JOTPA kan antalet examensdelar öka.

Reflektioner

Utveckling av antalet examina och examensdelar

Antalet examensdelar i examina inom skogsbranschen har ökat från år 2020 till år 2021. Strukturen för grundexamen inom skogsbranschen har förändrats, vilket kan påverka examensdelarna, men detta borde inte påverka hela examina. Tidigare användes ett system med fristående examen, där vuxenstuderande inte behövde avlägga gemensamma examensdelar. I och med reformen blev de gemensamma examensdelarna en del av alla grundamina från början av år 2018. Om de gemensamma examensdelarna inte avläggs, kan man inte avlägga hela examen. Vuxenstuderande avlägger delexamina, eftersom de inte får de gemensamma examensdelarna tillgodoräknade och beslutar sig för att endast avlägga de yrkesinriktade examensdelarna.

I yrkesexamen inom skogsbranschen har antalet ökat mest inom kompetensområdet för skogsbruk (fördubblats).

Yrkesinriktade examensdelar, obligatoriska och valbara examensdelar, gemensamma examensdelar

I antalen avlägganden av examensdelar ser man att en del examensdelar är obligatoriska för alla, en del är specifika för ett kompetensområde och en del är fritt valbara. Antalet avlagda yrkesinriktade examensdelar motsvarar arbetslivets behov väl. I antalen yrkesinriktade examensdelar framhävs examensdelar som anknyter till maskinarbete och i de gemensamma examensdelarna delar med fokus på kommunikation samt matematik och naturvetenskaper. Det ökade antalet yrkesinriktade examensdelar kan också förklaras av att allt mångsidigare kompetens behövs inom skogsbranschen, vilket man försöker svara på genom ett mångsidigt val av examensdelar. Vuxenstuderande avlägger inte nödvändigtvis gemensamma examensdelar.

Förändringar i antalet prestationer

Det faktum att yrkesutbildningsreformen, de senaste årens inbesparingar i yrkesutbildningens finansieringsstruktur och undervisning samt reformen av alla examina inom skogsbranschen skedde vid samma tid har säkert påverkat antalet prestationer. Under de kommande åren torde vi se om antalet prestationer stabiliseras och på vilken nivå. Vid en stor del av läroanstalterna har lärarnas arbetstid förändras, vilket kan påverka erbjudandet av examina.

Examina eller kompetensområden inom examina som avläggs marginellt

Specialyrkesexamen inom skogsbranschen avläggs i liten utsträckning. Åren 2020 och 2021 har hela examen endast avlagts hos en utbildningsanordnare. Examensdelar har ordnats av två utbildningsanordnare år 2021. Antalet examensdelar inom specialyrkesexamen har minskat märkbart. Även om examen i fråga avläggs i liten utsträckning, är det mycket viktigt att examen finns, eftersom den används för att få behörighet som yrkeslärare. Studierna i torvproduktion i grundexamen inom skogsbranschen hade 3 studerande.

Anordnande av examina

Aktiva utbildningsanordnare/anordnartillstånd

Examen	Tillstånd för anordnande	Aktiva anordnare
Yrkesexamen inom skogsbranschen	22	16
Specialyrkesexamen inom skogsbranschen	10	3
Grundexamen inom skogsbranschen	40	26

** aktiviteten fastställs utifrån om utbildningsanordnaren/läroanstalten har registrerat avläggande av examina eller examensdelar enligt de KOSKI-data som lämnats till kommissionen 2020 eller 2021. Uppgifterna hämtades i början av 2021 (för år 2020) och i början av 2022 (för år 2021), och har inte uppdaterats efter dessa tidpunkter.*

Reflektioner

Anordnande av examina

Förändringar i antalet tillstånd för anordnande av examen

Inga förändringar i antalet anordnartillstånd från år 2020 till år 2021.

Fördelning av avläggandet av examina/examensdelar mellan utbildningsanordnare

år 2021: 1–104 (hela examina), en femtedel har under 10 hela examina.

år 2020: 1–56 (hela examina)

Savolax och Norra Karelen är framträdande i avläggandena av både hela examen och examensdelar.

Examensanordnandets geografiska och språkliga täckning

Språk för examina inom skogsbranschen:

	år 2020	år 2021
finska	95,76	98,28
svenska	4,24	1,72

Som helhet täcker nätverket av utbildningsanordnare för examina inom skogsbranschen hela landet.

Kvalitet på genomförandet av yrkesprov och bedömningen av kunnande

Fördelning av platserna för yrkesprov

Hälften av de yrkesinriktade examensdelarna inom skogsbranschen avlades på läroanstalter. Yrkesprov på läroanstalter är vanliga i studiernas tidiga skede och i synnerhet i examensdelar som anknyter till maskiner. Andelen yrkesprov på arbetsplatser ökar betydligt i studiernas slutskede och i yrkesprov för skogsarbetare. Betoningen på läroanstalter i början av studierna torde förklaras av att de studerande saknar körkort och har smal kompetens.

Arbetslivskommissionen anser att Utbildningsstyrelsen ytterligare bör förtydliga och förenhetliga de anvisningar för registrering av platserna för yrkesprov som ges till utbildningsanordnarna.

Coronan kan påverka antalet yrkesprov som avläggs på läroanstalterna.

Medeltal för yrkesprov i studeranderesponsen inom yrkesutbildningen (avslutande enkät)

Grundexamen: Medeltal 4,1, variationsintervall 3,2–4,7.

Yrkesexamen: Medeltal 4,3, variationsintervall 3,7–4,6

Specialyrkesexamen: Antalet respondenter var för litet

Rena skogsarbetarskolor har i genomsnitt fått bättre vitsord i förhållande till skogsmaskinsskolor.

Medeltalen är på en god nivå.

Punkterna ”jag deltog i planeringen av yrkesprov” och ”PUK” fick sämst vitsord.

** Bedömningsskala 1–5, där (5) betyder helt av samma åsikt, (4) delvis av samma åsikt, (3) delvis av samma och delvis av annan åsikt, (2) delvis av annan åsikt, (1) helt av annan åsikt*

Allmänna observationer om arbetslivsresponsen

De tre punkter i arbetslivsresponsen som fått bäst bedömningar: 1) Genomförandet av yrkesprovet tillsammans med läroanstalten fungerade bra 2) Samarbetet med läroanstalten var smidigt 3) Jag är nöjd med läroanstaltens ordnande av lärande i arbetet.

Mest att utveckla fanns i punkterna 1) läroanstalten erbjöd tillräckligt med stöd för handledning av den studerandes lärande 2) läroanstalten säkerställde att arbetsplatshandledaren/mentorn kände till målen i den studerandes PUK 3) läroanstalten erbjöd tillräckligt med stöd för bedömning av den studerandes kunnande och för respons till den studerande.

Det totala medeltalet för alla är 4,1 -> vitsorden är bättre för yrkesexamen än för grundexamen.

Här finns det säkert skäl att fokusera på hela materialet och inte så mycket på utbildningsanordnarspecifika bedömningar, eftersom respondentantalet är mycket små. Dessutom torde respondentantalet (rubriken Svar, antalet arbetsplatsperioder) avse antalet examensdelar, inte studerande eller arbetsplatshandledare. Så om man exempelvis gör upp ett läroavtal som innehåller två examensdelar för en studerande (till exempel Montering av skogsmaskiner och Användning av skogstraktorer), och arbetsplatshandledaren för detta läroavtal besvarar enkäten, blir ”respondentantalet” två (2).

Kommissionen kommer framöver att fästa uppmärksamhet vid utvecklingsområdena.

Observation gällande tabellen: en den utbildningsanordnare saknas helt -> saknas respondenter?

Även här borde anvisningarna förtydligas och förenhetligas, så att man får respons från alla.

Kommer man att fråga efter respons från bedömarna (arbetslivet)? En del studerande går direkt till yrkesprov. Får man inte alls någon respons för dessas del?

Det är svårt att dra några särskilda slutsatser ännu i detta skede, eftersom man började samla in respons först från den 1 juli 2021.

Reflektioner

Förverkligande av tvåpartsbedömning i bedömningen av kunnande

Det finns utrymme för utveckling i fråga om tvåpartsbedömningen. Ofta används en eller två lärare som bedömare, fastän det står skrivet i lagen att två lärare kan vara bedömare endast av särskilda skäl. Även om ett yrkesprov avläggs på en läroanstalt ska den ena bedömaren vara en arbetslivsrepresentant. Coronan har troligen påverkat detta, kommissionen kommer framöver att följa upp hur tvåpartsbedömning förverkligas.

Den tillfälliga förändring som varit i kraft under coronatiden för att underlätta mottagandet av yrkesprov (inkl. tvåpartsbedömning) slutar gälla den 31 juli 2022. Efter det gäller igen de ursprungliga kraven. Då kan man avvika från exempelvis tvåpartsbedömningen endast av särskilda skäl. "Om en företrädare för arbetslivet inte är tillgänglig för att utföra bedömningen och den studerandes yrkesprov av denna orsak fördröjs oskäligt, kan också två lärare eller andra företrädare för utbildningsanordnaren utföra och besluta om bedömningen."

Miljöer för yrkesprov och deras lämplighet för påvisande av kunnande

Miljöer för yrkesprov bör alltid ordnas på arbetsplatser. Om man inte kan uppnå detta ska yrkesprovet ordnas så att det överensstämmer så väl som möjligt med en verklig arbetsmiljö. Då ska man också se till att tvåpartsbedömning förverkligas.

Motiveringar till ordnande av yrkesprov på läroanstalter

I regel ska man sträva efter att ordna yrkesproven i arbetslivet. I vissa fall är det dock inte motiverat att ordna ett yrkesprov i arbetslivet. Verksamhetsmiljön inom skogsbranschen förändras snabbt, vilket påverkar hur yrkesprov kan ordnas. Exempelvis var förhållandena för avverkning vintern och våren 2020 åtminstone i södra Finland så dåliga att även de ordinarie förarna var permitterade. Kommissionen funderar på om man kunde ordna en möjlighet att registrera i Koski varför ett yrkesprov på läroanstalten är motiverat.

Vid ett besök år 2021 konstaterades att en motiverad orsak är att man inte hittar någon arbetsplats för den studerande som lämpar sig för yrkesprovet och att det i den nämnda arbetsmiljön finns arbetsuppgifter som på ett heltäckande sätt motsvarar examensdelens krav på yrkesskicklighet. Exempelvis inom kompetensområdet för körning av skogsmaskiner är sådana motiverade orsaker en stram tidtabell för avläggandet av yrkesprov, besvärligt före (t.ex. menföre), fel på maskinerna på den egentliga arbetsplatsen och andra undantagssituationer.

Vid ett besök konstaterades också att yrkesprov för en del examensdelar avläggs på läroanstalten, exempelvis examensdelen Skötsel och nyttjande av skog på 20 kp som är obligatorisk för alla, och som bland annat omfattar odling av skog, skötsel av plantbestånd samt manuell upparbetning av virke. De studerande som avlägger examensdelen är i allmänhet första årets studerande, minderåriga och saknar körkort, och de är många. De yrkesprovsprestationer som krävs är en arbetskrävande helhet och utförs på grund av ovan nämnda faktorer oftast i skolan.

Generaliseringar gällande rättelseyrkanden

Kommissionen har inte fått in några rättelseyrkanden.

Situationen gällande planer för bedömning av kunnande

Enligt kommissionens erfarenheter finns ännu utrymme för utveckling i planerna för bedömning av kunnande. Eftersom kommissionen inte gjorde några besök år 2020, är det svårt att bedöma den verkliga situationen i fråga om planerna. År 2021 gjorde arbetslivskommissionen för skogsbranschen två besök. I samband med besöken år 2021 noterades att planerna för bedömning av kunnande för dessa utbildningsanordnarens del hade utarbetats i enlighet med informationsinnehållet. När man gör besök framöver är planen för bedömning av kunnande ett centralt dokument som behandlas under besöket.

Förverkligande av personlig tillämpning i praktiken

Den avslutande enkäten i studeranderesponsen inom yrkesutbildningen: en annan punkt som fått ett något sämre medeltal, men även detta medeltal är ändå bra, 4,0.

Generella observationer

När man ser på platserna för yrkesprov i grundexamen inom skogsbranschen år 2020 är platsen okänd i över 40 % av fallen. År 2021 hade andelen minskat till under 10. Utan heltäckande information om platserna för utförandet är det problematiskt att granska genomförandet av proven eller framför allt deras kvalitet. Ett problem för bedömningen av kvaliteten är också att vissa enhetliga rutiner saknas exempelvis i fråga om hur information registreras i Koski. Detta syns framför allt i registrering av platsen för yrkesprovet. Det är motiverat att hålla

vissa yrkesprov i skolans yrkesprovsmiljöer som motsvarar arbetslivet. Det är inte motiverat att utföra alla yrkesprov i arbetslivet.

God praxis

År 2021 gjorde arbetslivskommissionen för skogsbranschen två besök. Eftersom besöken var så få har man ännu inte så mycket god praxis att sprida. När man har gjort flera besök är det bra om exempel på god praxis sammanställs och delas med kommissionen och utbildningsanordnarna. Det är viktigt att berätta om sådant som gäller yrkesprovet för den studerande i förväg och säkerställa att den studerandes rättsskydd förverkligas. Man ska gå igenom grunderna för bedömningen med den studerande. Yrkesprovets syfte och mål är också en del av god praxis. Skogsmaskinsförare i arbetslivet används som bedömare i yrkesprov på läroanstalter, vilket är en praxis som upplevts som bra.

Besök år 2021: "planen för bedömning av kunnande är heltäckande och väl utarbetad, och kan användas som en del av det praktiska genomförandet av undervisningen" samt "framgångsrikt och intensivt samarbete med arbetslivsrepresentanter"

Utvecklingsområden i anordnarnas verksamhet

Arbetslivskommissionen har vid sina besök observerat följande:

Utbildningsanordnarna borde förbättra kontakterna till arbetslivet. Smidiga kontakter till arbetslivet tryggar yrkesprov i arbetslivet och platser för lärande i arbetet. Ofta används en eller två lärare som bedömare, fastän det står skrivet i lagen att två lärare kan vara bedömare endast av särskilda skäl. Även om ett yrkesprov avläggs på en läroanstalt ska den ena bedömaren vara en arbetslivsrepresentant. Detta skulle även förbättra kontakterna till arbetslivet.

Användning av verktyg för distansarbete i lärande och handledning på arbetsplatser. Flexibel användning av lärande i arbetet enligt den studerandes färdighetsnivå, eventuellt även redan i ett tidigare skede av utbildningen. Mer arbetsplatshandledarutbildning för arbetslivsrepresentanter inom skogsbranschen. "Poolen av arbetslivsrepresentanter" som bedömare av yrkesprov väljs från kunde vara större. Aktiviteten i fråga om utvecklingen av miljöer för yrkesprov tillsammans med arbetslivet borde ökas. Användning av uppföljningsuppgifter om användningen av skogsmaskiner som en del av undervisningen i utbildningen för skogsmaskinsförare.

Gemensamma examensdelar och deras delområden

Noterat vid besök: "Tvånget att avlägga ämnen inom gemensamma examensdelar för studerande som kommit via den kontinuerliga ansökan försvårar avläggandet av hela examina i synnerhet för vuxenstuderande."

Vuxenstuderande avlägger delexamina, eftersom de inte får de gemensamma examensdelarna tillgodoräknade och beslutar sig för att endast avlägga de yrkesinriktade examensdelarna.

Examensgrundernas funktion

Reflektioner

Examensgrundernas överensstämmelse med arbetslivet

Enligt den avslutande enkäten i studeranderesponsen inom yrkesutbildningen och enkäten för arbetsplatshandledare är examensgrundernas överensstämmelse med arbetslivet på en god nivå, medeltal över 4.

Brister i grundexamen: fällning av specialträd, rekonstruktion?

Förverkligande av valfrihet i avläggandet av examina

Bör man fråga om detta i den avslutande enkäten för studerande?

”Listan” är lång -> det finns att välja på.

Man borde kunna välja kompetensområden i rapporten även för examensdelarnas del (PowerBi-rapporter).

Behov av tilläggsanvisningar gällande yrkesskicklighetskraven för examensdelar eller sätt att påvisa yrkesskicklighet samt erfarenheter av examensgrundernas funktion

Arbetslivskommissionen har inte fått några rättelseyrkanden eller begäranden om tilläggsanvisningar; examensgrunderna fungerar.